

Verkoper Chris Keane: 'De boer moet natuurlijk koegedrag mogelijk maken'

De koe is de baas in de stal

Voor melkveehouders met uitbreidingsplannen bezochten de bijeenkomst over 'Nieuwbouw en uitbreiding van melkveebedrijven' van stal-richter CowHouse in Heerenveen. Daar bleek dat het de details zijn die de functionaliteit van de stal bepalen.

tekst **Martine Barwegen**

De Verenigde Staten staan bekend om hun uitersten en hun efficiëntie. De grootte van de Amerikaanse melkveebedrijven is niet vergelijkbaar met die van de Nederlandse bedrijven, maar ook in Nederland kan efficiëntie de kostprijs drukken. Voorbeelden zijn het optimaal benutten van de productiec capaciteit van de koe en de bouwkosten van de stal. Stal-richter CowHouse organiseerde hierover eind april een bijeenkomst in Heerenveen met een aantal Noord-Amerikaanse sprekers.

Kapitaal versus arbeid

'De melkput is het gebied met de grootste invloed op de melkkwaliteit', vertelde John Paetz, projectmanager bij BouMatic VS. 'Welke melkput de melkveehouder kiest, is afhankelijk van de beschikbaarheid van kapitaal en arbeid.' Om de melkput zo snel mogelijk terug te verdienen moet

deze maximaal worden ingezet, meent Paetz. 'Dit betekent dat de melkput 23 uur per dag in gebruik moet zijn.' Voor een maximale hoeveelheid melk per uur zijn de melktijd per koe (kg melk per minuut), de tijd van het eerste koecontact tot het moment dat het melkstel is aangesloten en het management in de melkput belangrijk. Paetz verdeelde de keuzemogelijkheid voor een melkstel in enerzijds de visgraat- en de zij-aan-zijmelkstel en anderzijds de draaimelkstel. De eerste stallen werken het meest efficiënt bij twee keer 14. Eén persoon melkt dan 110 tot 120 koeien per uur. Hoe langer de melkput is, hoe hoger de bouwkosten zijn en hoe lager de arbeidsefficiëntie is. De efficiëntie bij de draaimelkstel waarbij aan de buitenkant wordt gemolken, is hoog. Bij topsnelheid kan iedere zes seconden een melkstel aangehangen worden.

Met 55 stellingen kunnen in een uur 308 koeien worden gemolken. Dat staat gelijk aan 116 koeien per werknemer. De snelheid van binnenlopen van de koe totdat het melkstel wordt aangehangen bepaalt in Amerika mede hoe groot de draaimelkstel moet zijn, het verschil tussen acht en tien seconde is bijvoorbeeld twaalf stellingen. Wat het management betreft is Paetz van mening dat werknemers makkelijker te managen zijn als het bedrijf groot is. 'Het werk lijkt dan steeds meer op een reguliere baan van acht uur, waarin de taken helder zijn geformuleerd.'

'Lunge room'

'Het uitgangspunt voor de bouw van een stal is de ruimte die een koe nodig heeft om op te staan en te gaan liggen. Deze ruimte noemen we in de VS lunge room. Daar draait het om.' Dat was de boodschap van Chris Keane, verko-

per van Promat Canada. 'De boer moet natuurlijk koegedrag mogelijk maken.' Als een koe moeilijk op kan staan, wil ze ook niet gaan liggen en juist als de koe ligt produceert ze het meeste melk. Dan stroomt er zo'n 30 tot 40 procent meer bloed naar de uier. 'Kijk naar de koeien in de stal. Staan ze alleen met de voorhand in de ligbox? Hoe zijn de metalen buizen gesleten? En bedenk daarbij dat het gedrag dat regelmatig in de stal waar te nemen is, niet per se het natuurlijke gedrag is.' Het natuurlijke gedrag van de koe liet Keane zien aan de hand van filmpjes over koeien in de wei. 'Een koe heeft 60 centimeter aan de voorkant nodig om op te staan. Stalen buizen aan de voorkant van de box, of erger nog een muur, zorgen ervoor dat de koe niet natuurlijk kan opstaan. De

Verkoopmanager
John McFadzean:
'Waarom zijn
in Nederland
alle gordijnen
groen in plaats
van wit?'

koe is slim en bedenkt een alternatieve manier, maar dat bezorgt haar enorm veel stress en gaat ten koste van figuren en melkproductie. Gebroken staal doordat een koe ertegenaan duwt, betekent niet dat het staal slecht is, maar dat het ontwerp verkeerd is.'

Voor een dubbele rij boxen rekent Keane zo'n 4,9 meter, 5,4 meter noemt hij perfect, omdat de koe drie meter nodig heeft om op te staan en te gaan liggen.

Vocht funest

De optimale temperatuur voor de koe is 4 graden Celsius. Een droge ruimte is het beste, omdat de temperatuur dan het minst schommelt. John McFadzean, verkoopmanager van SunNorth stalventilatie in Canada, begon bij de basis. 'Als het warm is, moet de luchtsnelheid hoger zijn dan als het koud is. In de winter mag vochtige lucht niet tegen het dak condenseren.' De daken van de stallen van McFadzean zijn daarom geïsoleerd en voorzien van schoorstenen. 'Hoe kouder de lucht buiten is, hoe droger het binnen is', legde McFadzean uit. In de zomer doet de isolatie dienst als warmte-afstotend materiaal.

'Bij een goede ventilatie hoort naast dakisolatie een regelbare luchtinstroom via de zijkant van de stal', meent McFadzean. 'De buitentemperatuur bepaalt de snelheid van de luchtstroom en daarmee de stand van de gordijnen. Ventilatoren zorgen op een extra hete dag voor een versnelde luchtstroom om vocht af te voeren. In de winter zijn ventilatoren gewild om de koude lucht beter te mengen met de warmere rondom de koeien, om zo het vocht beter af te voeren.'

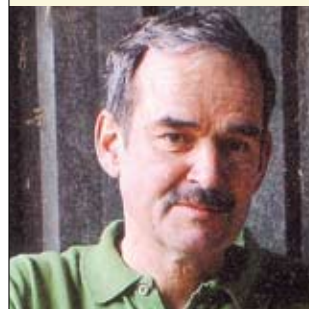
'En waarom zijn in Nederland alle gordijnen groen in plaats van wit?', vroeg McFadzean zich af. 'Witte dakisolatie zorgt ervoor dat de stal indirect licht is. Met witte gordijnen krijg je hetzelfde effect.'

Johan Hekman, melkveehouder te Punthorst:

'Hoe je een koe over de magische grens van 10.000 kg vet en eiwit krijgt? Geef haar alle dagen een aai over de kop.' (Me)

Wout Zijlstra te Folsigare, sterkste man van Nederland:

'Het geheim? Generaties lang hard werken en veel vlees eten! Mijn beide grootvaders hadden een slagerij. Mijn vader zat eerst in de veehandel en begon later een slagerij. Wij waren een gezin van harde werkers, niet van sporters. Als we vrij waren hielpen mijn broers en ik mee. Beesten slachten en uitbenen. En onbeperkt eten.' (LC)

Toon van Hoof, melkveehouder te Asten:

'We hebben vijftig jaar aan het handje van Brussel gelopen. Dat heeft geleid tot een bepaalde mentaliteit. Als we de tijd krijgen kunnen we goed met de veranderingen omgaan en ik heb alle vertrouwen in een sterke Nederlandse landbouwsector.' (IS)

Arjan Heidmeijer, melkveehouder te Overschild:

'Op onze veestapel gebruiken wij stieren die zichzelf al duidelijk hebben bewezen. Snelheid in de fokkerij zegt mij niets. Dat is meer een commercieel verhaal.' (Bo)

Richard Haytink, melkveehouder te Lochem:

'Er wordt veel gesproken over levensduur, weerbaarheid van

koeien en inkruisen. Dat laatste zie ik als een noodgreep. De problemen met verlaagde weerbaarheid zijn een rechtstreeks gevolg van bloedvernaauwing.' (HI)

naar de slacht te brengen. En ook niet om ze zelf op te eten. Dat hoort bij de levenscyclus. De natuur is daar nu eenmaal wreed in. Om verder te leven moeten we levende dingen eten. Zo heeft God dat gemaakt.' (LC)

Edwin Boogaard, fokkerijdeskundige ingenieursbureau Heemskerck:

'Levensduur wordt in de internationale fokwaarden, zoals de nvi of TPI, té zwaar ingewogen.' (HI)

Kees Wantenaar, bestuursvoorzitter Royal Friesland Campina:

'De nieuwe dynamiek in de zuivelmarkt zorgt ervoor dat er binnen onze onderneming alle aandacht is voor melkbestemming en het zo goed mogelijk inspelen op ontwikkelingen in de markten voor basiszuivelproducten. Want ons succes ligt ook gewoon bij het slim en efficiënt opereren in kaas, poeder, wei en boter. Het gaat om immense volumes en smalle marges en daarmee om veel geld.' (Me)

Erik Laarhuis, stierenanalist KI Kampen:

'Goud van oud en het beste van vandaag, dat is ons credo bij de stierenaankoop.' (Bo)

Sjuul Paradijs, hoofdredacteur De Telegraaf:

'Wat zou ik graag eens op een koeienboerderij langgaan. Gewoon om met de boer te praten over zijn bedrijf. En dat die boer dan later tegen zijn vrouw zegt: Eindelijk een Amsterdammer die een koe eens over zijn kop aait.' (Me)

Cees 't Hart, directievoorzitter Royal Friesland Campina:

'De weg naar een meer liberale zuivelmarkt is grillig, dat is niet anders. Op de lange termijn blijft de melkveehouderij in Nederland een aantrekkelijke sector. De trend is op die lange termijn echt positief.' (Bo)

Wouter Steenhuis, stierenverzorger op het ki-station te Giekerk:

'Soms moet je op een dag wel vijf keer douchen. Als ik een dag vrij heb, douche ik dan ook zeker niet.' (Mm)

Jan Aantjes, vellingmeester Vion:

'De fokveeveiling werd een succes vanwege mijn liefde voor fokvee. Notarissen die boerenboeldagen organiseren hebben geen verstand van koeien. Ik mag van mezelf zeggen dat ik er redelijk kijk op heb. Tot verbazing van de kopers ken ik jaren later nog koeien die ik ooit onder de hamer heb gehad.' (Mm)

Jan Roetman, melkveehouder te Kampen:

'Echt speciaal op eiwit fokken, doen we niet, maar we durven wel extreme combinaties te maken. Als je altijd aan het midden bent, krijg je alleen gemiddelde stieren.' (Mm)

Wout Zijlstra:

'Ik heb er geen probleem mee beesten op te fokken en ze dan

Bronnen: Leeuwarder Courant (LC), Internationale Samenwerking (IS), Boerderij (Bo), Melk (Me), HI plus! (HI), Melkveemagazine (Mm)